

ارزیابی دروندادهای برنامه‌درسی راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر اصفهان)

متین‌السادات کاظمی^۱، محمدرضا نیلی^۲، احمدرضا نصر اصفهانی^۳

DOI:10.22034/jtd.2022.293550.2395

چکیده

راهنمایان گردشگری یکی از اصلی‌ترین بازیگران صنعت گردشگری هستند که برای برآوردن انتظارات این بخش و رونق بخشیدن به آن لازم است آموزش‌های مناسب را دریافت و مهارت‌های لازم را کسب کنند. از طرفی، یکی از روش‌های تعیین اثربخشی و کارآمدی بخش آموزش ارزیابی برنامه‌های درسی است. بنابراین، هدف پژوهش حاضر ارزیابی دروندادهای برنامه‌درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش با رویکرد برنامه‌درسی پیامدمحور بوده است. این پژوهش به روش ترکیبی - اکتشافی انجام شد. جامعه آماری شامل ۱۳ هنرآموز، ۱۷۱ هنرجو و ۶۳ دانش‌آموخته رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش شهر اصفهان بوده‌اند. برای نمونه‌گیری در بخش کیفی از روش سرشماری و در بخش کمی از دو مرحله طبقه‌ای نسبی و تصادفی ساده استفاده شد. داده‌ها با استفاده از ابزارهای مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و پرسش‌نامه محقق‌ساخته جمع‌آوری شدند. روایی سوالات مصاحبه و پرسش‌نامه با استفاده از روایی محتوایی و پایایی سوالات پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ($0.79 \leq \alpha \leq 0.79$) تأیید شد. یافته‌ها در بخش کیفی به روش تحلیل محتوا و در بخش کمی با کمک نرم‌افزار 23SPSS تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد هنرآموزان محتوای برنامه‌درسی امکانات و تجهیزات و ویژگی‌های ورودی‌ها را نامطلوب و ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان را در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین، بین دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان در بُعد دروندادهای (محتوای برنامه‌درسی و توانمندی‌های هنرآموزان) تفاوت معناداری وجود داشت. نتیجه‌گیری کلی آن است که بُعد درونداد برنامه‌درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش در مؤلفه توانمندی‌های هنرآموزان در حد متوسط پیامدمحور است و در سایر مؤلفه‌های آن پیامدمحور نیست.^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۹

واژه‌های کلیدی:

ارزیابی، رشته راهنمای گردشگری، درونداد، رویکرد برنامه‌درسی پیامدمحور

مقدمه

ارائه می‌شود، آموزش افرادی که در صنعت گردشگری فعالیت می‌کنند جایگاه ویژه‌ای دارد. پیشرفت روزافزون در صنعت گردشگری فشارهای مضاعفی را برای ارتقای حرفه‌ای و شایستگی‌های شغلی کارکنان آن به همراه داشته است (Paksoy, 2014). ازاین‌رو، لازم است کارمندان بخش گردشگری برای ارائه خدمات بهتر

گردشگری پدیده قرن بیستم و یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دوران معاصر است که جنبه‌های گوناگون زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است (Taleghani et al., 2014). با توجه به این‌که اکثر خدمات این بخش از طریق انسان

۱. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
 ۲. دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤل). m.nili.a@edu.ui.ac.ir
 ۳. استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
 ۴. مقاله حاضر از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان با عنوان «ارزیابی برنامه‌درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش براساس رویکرد برنامه‌درسی مبتنی بر پیامد» استخراج شده است.

افراد زیادی را به خود جذب کرده است (Bahceleri et al., 2015). براساس نتایج تحقیق هروبوکوا و همکاران (Hrubcova et al., 2016)، گردشگری در بسیاری از کشورهای کمتر توسعه یافته بخش مهمی از اقتصاد ملی شده است و یکی از گزینه‌های مناسب و پایدار توسعه اقتصادی تلقی می‌شود.

توسعه و فراهم کردن امکاناتی در بخش خدمات مانند راه‌اندازی هتل‌ها، مراکز تفریحی، نمایشگاه‌ها و رستوران‌ها می‌تواند موجب افزایش جذب گردشگر و ارتقای این صنعت مهم شود. بنابراین، لازم است در این زمینه افراد متخصص و ماهر برای تسهیل ارائه خدمات به گردشگران تربیت و آموزش داده شوند (Rasoulzadeh Aghdam et al., 2016). یکی از مشاغل مهم و ویژه برای تربیت و آموزش افراد، در زمینه صنعت گردشگری، راهنمای گردشگری است. طبق تعریف فدراسیون جهانی راهنمایان گردشگری^۲، راهنمای گردشگری شخصی است که گروهی از بازدیدکنندگان داخل یا خارج کشور را در مکان‌های تاریخی، موزه‌ها یا در اطراف یادمان‌ها راهنمایی می‌کند و به زبان خودشان تفسیری جذاب، مهیج و سرگرم‌کننده از میراث فرهنگی و طبیعی آن منطقه ارائه می‌دهد.^۳ در صنعت گردشگری، راهنمایان گردشگری نقش ارائه‌دهندگان خدمات را بر عهده دارند که واسطه بین گردشگران و مقصد هستند و با تعاملی که با آن‌ها برقرار می‌کنند موجب تجارب لذت‌بخش و سالم در سفر برای آن‌ها می‌شوند (Avcikurt et al., 2009; Ting-Yuan et al., 2012; Min, 2014; Hadi, 2021). راهنمایان گردشگری باید ویژگی‌های خاصی از جمله توانایی برقراری ارتباط، دانش تفسیر مکان‌های گردشگری و مدیریت تورها را داشته باشند. برخی از نویسندگان انواع نقش‌های راهنمای گردشگری را راهنمای اصلی (سازمان‌دهنده و مدیر)، رهبر تور (کارگزار فرهنگی، تسهیل‌کننده روابط با جوامع میزبان)، انیماتور (سرگرم‌کننده، رابط اجتماعی) و راهنمای حرفه‌ای (معلم، مربی و مترجم) بیان کرده‌اند (Avcikurt et al., 2009; Weiler & Black, 2015). از این رو، به منظور آموزش این مهارت‌ها، آموزش راهنمایان گردشگری اهمیت ویژه‌ای دارد.

حال، با توجه به اهمیت تربیت نیروهای ماهر و متخصص در رشته‌های مربوط به گردشگری از جمله

آموزش‌های لازم را دریافت کنند (Lovrentjev, 2015). از آنجایی که رشته گردشگری نه تنها به دانش نظری بلکه به مهارت‌های حرفه‌ای هم نیاز دارد (Krlar-Can et al., 2021)، برای پیشرفت این بخش، بهبود مهارت‌ها و توسعه آموزش حرفه‌ای امری اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین، آموزش فنی و حرفه‌ای می‌تواند نقش مهمی در توسعه کیفیت و اشتغال در بخش گردشگری ایفا کند (Paksoy, 2014).

پایه و اساس کل فرایند آموزش برنامه‌های درسی آن است. به طور طبیعی، تغییر برنامه‌های درسی منعکس‌کننده روند تغییرات آموزش و نیاز جامعه است (Kusumawathie et al., 2017). برای دستیابی به اطلاعات و داده‌هایی که بتواند مسئولان آموزش را در رسیدن به اهداف آموزشی و بهبود عملکردشان یاری کند لازم است برنامه‌های نظام آموزشی ارزیابی شوند (Bazargan, 2018; Mohammadi et al., 2012). یکی از مهم‌ترین کارکردهای ارزشیابی برنامه‌های درسی شناسایی نقاط قوت و ضعف، اصلاح و بهبود عملکرد آموزشی توسط طراحان، سیاست‌گذاران و مدیران نظام برنامه‌ریزی کشور و در نهایت افزایش اثربخشی و کارایی برنامه‌های درسی است (Marufi, 2017).

از نوآوری‌های نظام آموزش متوسطه کشور، تشکیل شاخه کاردانش برای ترویج مهارت‌آموزی است (Sadri, 2015). از آنجاکه رشته راهنمای گردشگری طی دهه اخیر وارد شاخه کاردانش شده است، این سؤال مطرح می‌شود که آیا برنامه درسی فعلی و روش‌های اجرای آن با پیامدهای موردانتظار جامعه و بازار کار منطبق است یا نه. از این رو، تلاش پژوهش حاضر ارزیابی درون‌داده‌های برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش با رویکرد برنامه درسی پیامدمحور^۱ بوده است تا با استفاده از نتایج حاصل بتوان به ارائه راهکارهایی مؤثر برای نزدیک شدن به مهارت‌ها و پیامدهای موردنیاز بازار کار پرداخت.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

گردشگری با طیف گسترده‌ای از زیرمجموعه‌های تشکیل‌دهنده آن اکنون بزرگ‌ترین صنعت جهان است که می‌تواند مشاغل متعددی را برای جمعیت کثیری فراهم کند. امروزه صنعت گردشگری، از نظر اشتغال،

2. World Federation of Tourist Guide Associations

3. www.wftga.org

1. Outcome Based Curriculum Approach

ابعاد برنامه‌درسی، که لازم است مورد توجه و ارزیابی قرار گیرد، درون‌داد برنامه‌درسی است. درون‌دادها آن دسته از عناصر برنامه‌درسی هستند که ورودی‌های به این سیستم محسوب می‌شوند و به عوامل درونی نظام آموزشی مانند منابع انسانی، منابع مالی و کالبدی وابسته هستند (Unesco, 2019; Keramati, 2013). در این نوع ارزشیابی، مؤلفه‌هایی مانند منابع مالی، امکانات و تجهیزات آموزشی و آموزش نیروی انسانی، که به‌نوعی به تحقق هدف‌های برنامه مؤثر کمک می‌کنند، بررسی می‌شوند (Kiamanesh, 2013). به‌منظور افزایش کارایی نظام آموزشی و برنامه‌های درسی آن، لازم است امکانات و تجهیزات موجود متناسب با محیط نظام آموزشی باشند و، برای ارزیابی امکانات و تجهیزات، اطلاع از میزان کمی این امکانات کافی نیست، بلکه از کیفیت آن‌ها نیز باید مطلع بود (Unesco, 2019).

ازجمله مهم‌ترین عوامل درون‌داد نظام آموزشی، فراگیران، مدرس و برنامه‌درسی است. ارزیابی هرکدام از این عوامل می‌تواند تأثیر بسزایی در کیفیت بخشی نظام آموزشی داشته باشد. هدف از ارزیابی فراگیران تعیین مطلوبیت ویژگی‌های آن‌ها درخصوص مشخصات برنامه‌ها و دوره‌های مربوطه است. ارزیابی مدرسان نیز از طریق جمع‌آوری داده‌های لازم و قضاوت درخصوص توانایی‌ها و مهارت‌های آنان و پیشنهاد برای بهبود روند عملکردشان انجام می‌شود. در ارزیابی برنامه‌درسی به‌منزله سومین عامل درون‌دادی تمام مراحل تدوین برنامه‌درسی اعم از هدف‌های برنامه، محتوای برنامه‌درسی و راهبردهای یاددهی - یادگیری ارزیابی می‌شوند که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به محتوای برنامه‌درسی اشاره کرد (Bazargan, 2018).

رشته راهنمای گردشگری یکی از رشته‌های مهارتی شاخه‌کاردانش در کشورمان است که زیرمجموعه گروه خدمات است و از سال ۱۳۸۸ و با مجموعه هشتم وارد شاخه‌کاردانش شده است.^۱ برای سهولت در ارزیابی و بررسی محتوای برنامه‌درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش، دستورالعمل آموزش راهنمای گردشگری که فدراسیون جهانی راهنمای گردشگری با همکاری بسیاری از دانشگاه‌های جهان تهیه و منتشر کرده است و آنچه به‌منزله محتوا و سرفصل‌های این رشته در کشورهای ایران، ترکیه، تایلند، هند و استرالیا مورد توجه قرار گرفته به‌صورت خلاصه در جدول ۱ ارائه شده است.

راهنمای گردشگری، این مسئله مطرح می‌شود که آیا مراکز آموزشی ما قادر هستند برنامه‌های آموزشی هدفمند و منسجمی را برای تربیت افراد توانمند و متبحر طراحی و اجرا کنند، به‌گونه‌ای که این افراد را برای ورود به بازار کار و ارائه خدمات راهنمایی به گردشگران آماده کنند (Hosseini, 2016). بنابراین، با توجه به ضرورت مسئله، لازم است پژوهش‌هایی درخصوص ارزیابی برنامه‌های آموزشی و درسی این رشته انجام شود تا مشکلات و موانع موجود شناسایی، تغییرات لازم در این زمینه انجام و راه‌حل‌های مقتضی اتخاذ شود.

مکنیل (Mcneil, 2014) ارزشیابی از برنامه‌درسی را پاسخ به این پرسش‌ها می‌داند: آیا فرصت‌های یادگیری، برنامه‌های درسی و فعالیت‌ها به روشی تدوین شده‌اند که به یادگیری منجر شوند؟ به‌کارگیری کدام رویکردها می‌تواند به بهبود برنامه‌های درسی منجر شود؟ در واقع، در ارزیابی برنامه‌های آموزشی و درسی این مطلب بررسی می‌شود که تا چه اندازه هدف‌های آموزشی در نظر گرفته شده محقق شده‌اند. برای درک این موضوع به جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات به‌دست‌آمده نیاز است (Saif, 2015). بنابراین، لازم است ارزیابی برنامه‌های درسی رشته راهنمای گردشگری مبتنی بر رویکردهای جدید و منطبق با اهداف عالی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش باشد تا موانع و چالش‌های موجود درخصوص برنامه‌های درسی مشخص و راهکارهایی به‌منظور بهبود آن‌ها ارائه شود.

در سال‌های اخیر، در جهان و به‌ویژه در کشورهای اروپایی، به رویکردهای جدیدی در برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای توجه شده است که از آن جمله می‌توان به رویکرد برنامه‌درسی پیامدمحور اشاره کرد. رویکرد برنامه‌درسی پیامدمحور فرایندی است که در آن مدیران، مربیان و فراگیران ملزم به متمرکز کردن تلاش خود بر پیامدهای مطلوب یادگیری هستند. پیامدها دانش و مهارت‌هایی هستند که فراگیران باید در پایان تجربه‌های آموزشی و برای ورود به بازار کار از خود نشان دهند. این پیامدها پایه و اساس تصمیم‌گیری درباره برنامه‌درسی، فرایندهای آموزشی و ارزشیابی هستند (Cedefop, 2012).

ارزیابی برنامه‌درسی به بررسی و مطالعه دو ویژگی مهم یعنی شایستگی و ارزش برنامه‌درسی می‌پردازد. این دو ویژگی ممکن است در برخی از ابعاد یا در کل برنامه‌درسی بررسی شوند (Marufi, 2017). یکی از

1. <http://tve.medu.ir>

جدول ۱: بررسی تطبیقی محتوای رشته راهنمای گردشگری در ایران با سایر کشورها

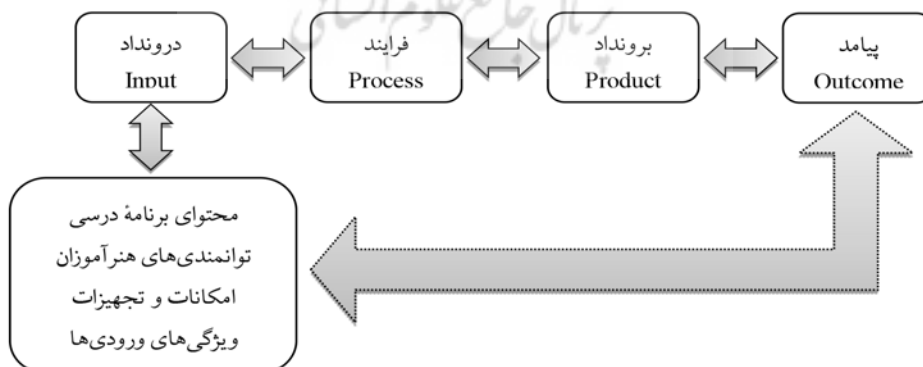
شایستگی های مورد نیاز راهنمای گردشگری در یک دوره آموزشی^۱   نام دوره: آموزش راهنمای گردشگری^۲   ارائه کننده: فدراسیون جهانی گردشگری
مهارت های عملی راهنما: سمینار ارتباطی دوازده روزه شامل مهارت های ارائه، خودارزیابی، سازمان دهی دانش و متناسب سازی تور با سطح مخاطبان - راهنمای سطح شهر - راهنمای آثار باستانی - راهنمای موزه - راهنمای مکانی مذهبی - راهنمای بیابان یا سافاری - هدایت وسیله نقلیه - راهنمایی افراد با نیازهای خاص.   دانش کاربردی: برنامه ریزی تور و مدیریت زمان - چالش های انواع گوناگون راهنمایی - حفاظت از اماکن و نقش راهنمای گردشگری - توسعه پایدار گردشگری.   مطالعات فرهنگی: روان شناسی اجتماعی - بیدونباید های فرهنگی - فنون تحقیق و پژوهش.   مطالعات کسب و کار: عملکرد راهنمای گردشگری به منزله یک حرفه - اخلاق راهنمایی.
استانداردهای^۳ رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش   نام دوره: راهنمای گردشگری^۴   طول دوره: سه سال   کشور ارائه کننده: ایران
استاندارد مهارت: راهنمای محلی - راهنمای عمومی گردشگری - راهنمای موزه - راهنمای طبیعت گردی - راهنمای گردشگری فرهنگی - راهنمای گردشگری سلامت - کارآفرینی - بهداشت و ایمنی کار - قانون کار.
دروس راهنمای گردشگری در آموزشگاه حرفه ای مارماریس^۵   عنوان دوره: راهنمای گردشگری^۶   طول دوره: دو سال   کشور ارائه کننده: ترکیه
دروس اجباری: زبان ترکی - گردشگری عمومی - باستان شناسی - راهنمای گردشگری حرفه ای - اسطوره شناسی - تمدن های آنا تولی - زبان های خارجی (انگلیسی، آلمانی و فرانسه) - جغرافیای گردشگری ترکیه - تاریخچه انقلاب و اصول آنا تورک - فناوری اطلاعات و ارتباطات - رقص های جهانی - آداب و رسوم ترکی - تاریخ هنر و شمایل نگاری - تاریخ ادیان - برنامه های تور و گردشگری با منافع خاص.   دروس اختیاری: سواد دیجیتال - مدیریت گردشگری - اخلاق حرفه ای - زبان های خارجی انتخابی - روابط عمومی - بازاریابی و مدیریت فروش - کمک های اولیه - گردشگری و محیط زیست - اقتصاد گردشگری - متصدی تور - گردشگری دریایی - مدیریت هتل - طبیعت گردی - سمینار - فرهنگ تغذیه و آشپزی - جنبش های بین المللی گردشگری - جامعه شناسی - میراث فرهنگی و موزه و صنایع دستی ترکیه.
موضوعات راهنمای گردشگری با مجوز برنز^۷   عنوان دوره: راهنمای گردشگری عمومی (مجوز برنز)^۸   طول دوره: ۲۱۸ ساعت   کشور ارائه کننده: تایلند
دانش پایه: گردشگری، تبلیغات و سیاست های دولت - آداب معاشرت با گردشگران - روان شناسی خدمات و روابط انسانی - فن بیان - قوانین گردشگری و راهنمای تور - امور اقتصادی و اجتماعی و سیاسی - جغرافیای گردشگری - اکوسیستم - ایمنی گردشگران و دانش برگزاری جلسات، کنفرانس ها و نمایشگاه ها.   دانش تخصصی: اخلاق راهنمایان گردشگری - تاریخچه گردشگری تایلند - جامعه شناسی - آیین بودایی و ادیان دیگر - تاریخ، هنر و باستان شناسی - ادبیات گردشگری - رقص، هنر و موسیقی - سنت ها و جشنواره های تایلندی - غذای تایلندی - جاذبه ها و حفاظت از محیط زیست - قوانین گمرک داخل و خارج کشور.

محتوای رشته راهنمای گردشگری فنی و حرفه‌ای^۹ عنوان دوره: راهنمای گردشگری^{۱۱} طول دوره: دو سال کشور ارائه‌کننده: هند
مهارت‌های شغلی: مهارت‌های ارتباطی - خودمدیریتی - فناوری اطلاعات و ارتباطات - کارآفرینی. مهارت‌های حرفه‌ای: نحوه برخورد با گردشگران - راهنمای گردشگری مذهبی - راهنمای گردشگری دریایی - راهنمای طبیعت‌گردی - راهنمای تورهای تفریحی - نحوه ارتباط و ارائه خدمات به مشتری - سلامت و بهداشت - راهنمای گردشگری ورزشی - راهنمای گردشگری غذایی - راهنمای گردشگری فرهنگی - راهنمای گردشگری کویر - راهنمای گردشگری سلامت - آداب مهمان‌نوازی - امنیت و ایمنی سفر.
محتوای دوره راهنمای گردشگری^{۱۱} عنوان دوره: گواهی درجه ۳ راهنمایی^{۱۱} طول دوره: ۳۶ هفته کشور ارائه‌کننده: استرالیا
واحدهای اصلی: ارائه کمک‌های اولیه - کار کردن در جایگاه راهنما - هدایت تورها - تهیه و ارائه گزارش‌های تور - حفظ و توسعه دانش عمومی و محلی موردنیاز راهنما - ارائه خدمات به مشتریان - توجه به بایدها و نبایدهای اجتماعی و فرهنگی - شرکت در فعالیت‌های ایمن‌سازی - آشنایی با انواع ریسک‌ها. واحدهای انتخابی: ارتباطات و کار گروهی - توسعه پایدار محیط زیست - آشنایی با امور مالی و نحوه سرمایه‌گذاری - ارائه خدمات مربوط به غذا و نوشیدنی‌ها - راهنمایی (راهنمای محلی، راهنمای فرهنگ‌های بومی استرالیا، راهنمای گیاهان، جانوران و مناظر طبیعی، راهنمای محیط‌های دریایی، راهنمای میراث فرهنگی) - مدیریت منابع انسانی - زبان‌هایی به غیر از انگلیسی - تجارت و فروش - کار در صنعت.

با توجه به موارد مذکور، پژوهش حاضر بر آن است که به ارزیابی درونداها در برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش شامل مؤلفه‌های محتوای برنامه درسی، توانمندی‌های هنرآموزان^۱، بررسی کند.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

منبع: نگارندگان

۱. گفتنی است که عنوان هنرآموز به مدرسان دروس مهارتی هر رشته هنرستانی اطلاق می‌شود.

عالی نیجریه» نشان‌دهنده کیفیت مطلوب تدریس و ارزشیابی، کیفیت نامطلوب منابع، امکانات و تجهیزات و مدیریت منابع انسانی در این مؤسسات است. همچنین، در نتایج این پژوهش به نامرتب بودن مدارک مدرسان و تأثیر آن در کاهش کیفیت آموزش گردشگری اشاره شده است (Buba, 2014).

محمود (2014)، در پژوهشی با هدف ارزیابی برنامه‌های عملی رشته گردشگری و مهمان‌داری دانشگاه اردن از دیدگاه دانشجویان این رشته، میزان کارایی این برنامه‌ها را در چهار محور مدیریت و نظارت، ارزشیابی، امکانات و تجهیزات و سازمان‌دهی برنامه‌های آموزشی ارزیابی کرده است که یافته‌ها حاکی از راندمان بالای این برنامه‌ها در همه محورها هستند (Mahmoud, 2014).

شن و همکاران (2015) در پژوهش خود به ناکافی بودن منابع آموزشی، کمبود آموزش‌های عملی، فقدان مربیان باصلاحیت و عدم نظارت و پشتیبانی درست در برنامه‌های مهمان‌داری و گردشگری مؤسسه حرفه‌ای چین اشاره داشته‌اند. همچنین، کسب نکردن تجربیات کافی و مهارت‌های لازم برای ورود به بازار کار توسط فارغ‌التحصیلان این رشته را عامل اصلی نارضایتی از عملکرد فارغ‌التحصیلان معرفی کرده‌اند (Shen et al., 2015).

طبق نتایج پژوهش سرچک و اورال (2016) با عنوان «ارزیابی برنامه درسی گردشگری مقطع کاردانی مطابق الگوی CIPP»، اعضای هیئت علمی و دانشجویان برنامه‌های درسی این رشته را در بُعد ورودی و از نظر محتوای درسی، زمان و منابع و تجهیزات مناسب ارزیابی کرده‌اند، به طوری که بین دیدگاه دانشجویان و اعضای هیئت علمی در بعد ورودی تفاوت معناداری وجود دارد، Serce & Oral (2016).

«ارزیابی برنامه‌های آموزشی راهنمای تور منطقه‌ای در سریلانکا» عنوان پژوهشی است که ساماراتونگا و جایاتیلک (2018) با هدف ارزیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی راهنمای تور انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که محتوای برنامه‌های درسی این دوره توانسته در ارتقای مهارت‌های عملی، حساس بودن، مهارت‌های فردی، مهارت‌های شغلی و دانش گردشگری در کارآموزان مؤثر واقع شود، Samarathunga & Jayatilake (2018).

تاکنون پژوهش‌ها و مطالعات انجام‌شده در حوزه آموزش و برنامه‌های درسی گردشگری به ارزیابی کیفیت و اثربخشی این برنامه‌ها از ابعاد گوناگون (درونداد، فرایند و برونداد) پرداخته‌اند: ساعی همدانی (2012, Saei Hamedani) در پژوهشی به ارزشیابی اثربخشی برنامه درسی راهنمایان گردشگری از دیدگاه فراگیران پرداخته است. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد که میزان اثربخشی ابعاد هدف، محتوا، روش تدریس، مدرس، امکانات و تجهیزات، زمان و ارزشیابی در راهنمایان ایرانگردی - جهانگردی از حد کفایت مطلوب پایین‌تر و از سطح کفایت قابل قبول بالاتر است. یافته‌های پژوهش حسینی (2016, Hosseini) در ارزیابی برنامه‌های آموزشی راهنمایان گردشگری در ایران نشان‌دهنده بالا بودن سطح دانش مربیان و فراگیران و متوسط بودن وضعیت منابع و تجهیزات آموزشی، استفاده از فناوری، برنامه‌های درسی و سیاست‌گذاری‌های انجام‌شده در حوزه گردشگری است.

در ارزیابی کیفیت برنامه درسی ارشد گردشگری گرایش برنامه‌ریزی توسعه از دیدگاه دانشجویان، حاجی تبار فیروزجایی و همکاران (2020) مطلوبیت عناصر منطبق و مواد را در سطح پایین، مطلوبیت عناصر فعالیت‌های یادگیری و زمان را در سطح بالا و سایر عناصر را در سطح متوسط ارزیابی کردند (Hajitabar Firouzjaee et al., 2020).

ایزدی و همکاران (2020) کیفیت درونی و بیرونی آموزش هتل‌داری را براساس عناصر نه‌گانه فرانسوی کلاین ارزیابی کردند که نتایج ارزیابی آن‌ها حاکی از مطلوبیت عناصر نه‌گانه و در نتیجه برخوردار بودن این برنامه آموزشی از کیفیت درونی و بیرونی لازم است (Izadi et al., 2020).

«ارزیابی کیفیت برنامه مقطع کارشناسی مهمان‌داری، گردشگری و تفریح: مقایسه دو کشور انگلیس و تایوان» عنوان پژوهش تنگ و همکاران (2013) است که طبق یافته‌های این پژوهش شاخص‌های برنامه درسی، آموزش و منابع در حد خوب، اما عملکرد فارغ‌التحصیلان و اعضای هیئت علمی نسبتاً ضعیف ارزیابی شده است (Teng et al., 2013).

یافته‌های حاصل از پژوهش بوبا (2014) با عنوان «ارزیابی آموزش گردشگری در مؤسسات

کاردانش شهر اصفهان تشکیل داده‌اند که در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ در این رشته مشغول به تدریس بوده‌اند و روش نمونه‌گیری آن‌ها به شکل سرشماری انجام شده است. روایی سؤالات مصاحبه را سه تن از اعضای محترم هیئت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان تأیید کرده‌اند. تحلیل داده‌های حاصل از این مصاحبه‌ها به روش تحلیل محتوا انجام شد. در بخش کمی، از پرسش‌نامه‌های محقق ساخته ویژه هنرجویان و دانش‌آموختگان استفاده شد. پرسش‌نامه‌ها دربرگیرنده چهار مؤلفه (محتوای برنامه درسی، توانمندی‌های هنرآموزان، امکانات و تجهیزات و ویژگی‌های ورودی‌ها) بودند که سؤالات آن‌ها به صورت ترکیب سؤالات پنج‌درجه‌ای طیف لیکرت (خیلی زیاد= ۵ تا خیلی کم= ۱) و چندگزینه‌ای طراحی شد. سپس، روایی آن را پنج تن از اعضای محترم هیئت علمی دانشگاه اصفهان و دو تن از هنرآموزان رشته راهنمای گردشگری تأیید کردند. با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، پایایی سؤالات پرسش‌نامه‌ها محاسبه و تأیید شد (۰/۸۹ > $\alpha \leq 0/9$). گفتنی است، به دلیل محدودیت‌های به‌وجودآمده بر اثر ویروس کرونا، مصاحبه‌ها اغلب تلفنی انجام شد و پرسش‌نامه‌ها به صورت آنلاین با نرم‌افزار Google Form طراحی و از طریق پست الکترونیکی جمع‌آوری شد. جامعه آماری بخش کمی را هنرجویان پایه‌های یازدهم و دوازدهم رشته راهنمای گردشگری هنرستان‌های کاردانش شهر اصفهان (۱۷۱ نفر) و دانش‌آموختگان این هنرستان‌ها (۶۳ نفر) تشکیل داده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران در بخش هنرجویان ۱۲۰ نفر و در بخش دانش‌آموختگان ۵۴ نفر برآورد شد. در بخش هنرجویان، نمونه به‌دست‌آمده با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی به نسبت ۶۰ به ۴۰ در پایه‌های یازدهم و دوازدهم تقسیم و سپس پرسش‌نامه‌ها در هر دو جامعه هنرجویان و دانش‌آموختگان و با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بین نمونه موردنظر توزیع شد. داده‌های حاصل از پرسش‌نامه در سطح آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری نظیر میانگین و انحراف معیار تجزیه و تحلیل شد و در سطح آمار استنباطی از آزمون‌های تی تک‌متغیره و آزمون تی مستقل برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

با توجه به اهمیت و جایگاه صنعت گردشگری در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشورها و لزوم رویکردی تخصصی و آکادمیک به این صنعت بزرگ و مرور پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه، می‌توان نتیجه گرفت که از ارزیابی برنامه‌های آموزشی و درسی رشته‌های گردشگری، با توجه به پیامدهای موردانتظار بازار کار و صنعت گردشگری، به‌خصوص در پژوهش‌های داخلی غفلت شده است. ازاین‌رو، تلاش پژوهش حاضر ارزیابی درون‌داد‌های برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش با رویکرد برنامه درسی پیامدمحور برای پاسخ به سؤالات زیر است:

سؤال اول: دیدگاه هنرآموزان (مدرسان) رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش درباره میزان انطباق درون‌داد‌های این رشته با پیامدهای موردانتظار چیست؟

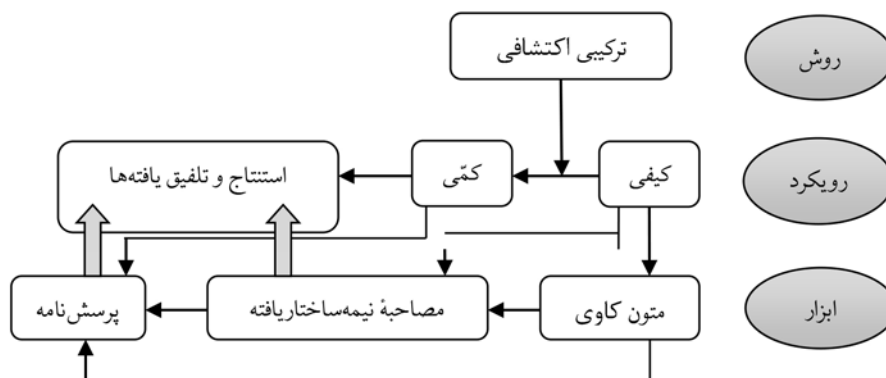
سؤال دوم: از دیدگاه هنرجویان^۱ (فراگیران) و دانش‌آموختگان رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش، تا چه حد درون‌داد‌های این رشته با رویکرد برنامه درسی پیامدمحور منطبق است؟

سؤال سوم: آیا بین دیدگاه هنرجویان (فراگیران) و دانش‌آموختگان رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش درخصوص درون‌داد‌های این رشته، براساس رویکرد برنامه درسی پیامدمحور، تفاوت معناداری وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش، به‌لحاظ هدف، کاربردی و، در اجراء، توصیفی - پیمایشی است و با رویکرد ترکیبی - اکتشافی انجام شده است. رویکرد ترکیبی - اکتشافی رویکردی است که ترکیبی از روش‌های کیفی و کمی است. زمانی که پژوهشگر بخواهد درخصوص موضوعی تحقیق کند اما، به دلیل تازگی، ابزارهای جمع‌آوری داده‌های آن ساخته نشده باشد، برای رفع این مشکل ابتدا مطالعه‌ای کیفی انجام می‌شود و سپس، با کمک آن، ابزار مناسبی برای بخش کمی پژوهش تدوین می‌شود (Creswell & Plano Clark, 2016). ازاین‌رو، برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش در بخش کیفی از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. جامعه آماری بخش کیفی را ۱۳ هنرآموز رشته راهنمای گردشگری شاخه

۱. عنوان هنرجو به دانش‌آموزان رشته‌های هنرستانی اطلاق می‌شود.

شکل ۲: مدل اجرایی پژوهش

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

الف) محتوای برنامه درسی رشته راهنمای

گردشگری اکثر قریب به اتفاق مصاحبه‌شوندگان محتوای موجود را مناسب ندانسته و اظهار داشته‌اند که این محتوا متناسب با سرفصل‌ها و مهارت‌های مورد نیاز هنرجویان نیست و نمی‌تواند مهارت‌های بازار کار این رشته را دربرگیرد. هنرآموزان به بیان دلایل خود مبنی بر نامتناسب بودن محتوا پرداخته‌اند که این دلایل در شش مقوله مطابق جدول ۳ طبقه‌بندی شده‌اند.

یافته‌های این پژوهش در چهارچوب سه سؤال پژوهشی و به‌طور مجزا ارائه شده‌اند که برای پاسخ‌گویی به سؤال اول از روش کیفی (مصاحبه) و برای پاسخ‌گویی به دو سؤال دیگر از روش کمّی (پرسش‌نامه) بهره گرفته شده است.

سؤال اول: دیدگاه هنرآموزان (مدرسان) رشته راهنمای گردشگری شاخه‌کاردانش در خصوص میزان انطباق دروندا‌های این رشته با پیامدهای موردانتظار چیست؟

جدول ۳: دیدگاه هنرآموزان (مدرسان) در خصوص محتوای برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری

درصد	فراوانی	کدها	مقوله
۷۷	۱۰	نیاز به بازنگری (۱ و ۵ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲) ^۳ وجود نظریه‌ها و مطالب قدیمی در محتوا (۶ و ۲ و ۹) نیاز به ویرایش برخی مطالب (۷ و ۸)	به‌روز نبودن
۷۷	۱۰	کمبود محتوا در برخی موارد (۲ و ۴ و ۵ و ۸ و ۹ و ۱۱ و ۱۲) در نظر نگرفتن ویژگی بین‌رشته‌ای گردشگری (۲) کم‌توجهی به نیازهای هنرجویان (۶)	جامع و کامل نبودن
۷۷	۱۰	بالاتر از سطح فکری هنرجویان (۱ و ۷ و ۹ و ۱۱) ثقیل بودن متن محتوا (۶ و ۸ و ۱۳) استفاده از جزوه‌های فنی و حرفه‌ای (۴ و ۵) تدوین محتوا توسط افراد غیرمتخصص (۳)	متناسب نبودن
۶۹	۹	در نظر نگرفتن محتوای مدون (۱ و ۲ و ۸ و ۱۱ و ۱۲) انطباق ضعیف سرفصل‌ها با محتوا (۹ و ۵) نیاز به تلفیق مطالب (۱۰) ابهام نسبی در اهداف (۷)	محتوای سازمان‌دهی نشده
۵۴	۷	تکراری بودن محتوا در بعضی موارد (۱ و ۳ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲) تأکید بیشتر بر مباحث تئوری تا عملی (۱ و ۷)	کم‌توجهی به اصل تعادل
۴۶	۶	انطباق کم محتوا با نیازهای آینده هنرجویان (۱ و ۹ و ۱۱ و ۱۳) همخوانی کم سرفصل‌ها با نیازهای بازار کار (۴) کم‌توجهی به مباحث عملی و مهارتی در محتوا (۷)	کاربردی نبودن

همان‌گونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، تعداد زیادی از هنرآموزان درخصوص جامع و کامل نبودن محتوا و کمبود آن در بسیاری از موارد توافق داشته‌اند (محتوای مغفول) و در اظهارات آن‌ها بیان شده است که با توجه به بین‌رشته‌ای بودن گردشگری لازم است یک راهنمای گردشگری از هر علمی تا اندازه‌ای اطلاع داشته

باشد (مصاحبه‌شونده شماره ۲) که این موضوع توجه به همه جوانب محتوا را آشکار می‌سازد. بنا بر اهمیت موضوع، محتوای مغفول رشته راهنمای گردشگری از دیدگاه هنرآموزان این رشته به ترتیب اولویت در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: دیدگاه هنرآموزان (مدرسان) درخصوص محتوای مغفول برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری

محتوای مغفول	فراوانی	درصد
زبان تخصصی انگلیسی (۱ و ۳ و ۴ و ۵ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۳)	۸	۶۱
زبان تخصصی دوم و سوم (۱ و ۳ و ۴ و ۷ و ۱۳)	۵	۳۸
عکاسی (۱ و ۴ و ۵ و ۹)	۴	۳۱
فن بیان (۱ و ۳ و ۹)	۳	۲۳
مهارت‌های اجتماعی (۱ و ۹)	۲	۱۵
فناوری اطلاعات (کاربر رایانه) (۳ و ۵)	۲	۱۵
آشنایی با نحوه کار در آژانس‌های مسافرتی (۴ و ۶)	۲	۱۵
نقشه‌خوانی (۳ و ۸)	۲	۱۵
آشنایی با آداب و رسوم ملل گوناگون (۸ و ۱۳)	۲	۱۵

مطابق جدول ۴، بیشترین فراوانی به ترتیب به دروس زبان انگلیسی تخصصی، زبان تخصصی دوم و سوم، عکاسی، فن بیان و مهارت‌های اجتماعی تعلق گرفته است.

ب) ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان رشته راهنمای گردشگری

برخی از ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان شامل مدرک و رشته تحصیلی، نوع استخدام، سابقه تدریس در این رشته، تجربه کار در صنعت گردشگری و دوره‌های گذرانده شده مرتبط طی مصاحبه بررسی شده است که نتایج حاصل از آن در این بخش ارائه می‌شود.

میزان ۶۹ درصد از هنرآموزان (۹ نفر) رشته راهنمای گردشگری دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۳۱ درصد (۴ نفر) دارای مدرک کارشناسی بودند. با توجه به بین‌رشته‌ای بودن گردشگری به نظر می‌رسد افراد دارای مدرک مرتبط هستند (برنامه‌ریزی گردشگری، برنامه‌ریزی شهری، مدیریت جهانگردی، ایران‌شناسی، مرمت اشیای تاریخی، برنامه‌ریزی

توسعه، هنرهای تجسمی، ادبیات فارسی). درخصوص نوع استخدام، ۹۲ درصد (۱۲ هنرآموز) استخدام رسمی و ۱۵ درصد (۲ هنرآموز) به صورت غیررسمی (برون‌سپاری)^۱ مشغول خدمت بودند. درخصوص سابقه تدریس، هنرآموزان بین حداقل ۱ تا حداکثر ۵ سال سابقه تدریس در این رشته را داشتند. درخصوص تجربه کار در صنعت گردشگری تنها ۲۳ درصد (۳ نفر) از هنرآموزان دارای تجربه کار بودند و فقط ۳۱ درصد (۴ نفر) از آن‌ها دوره‌های مرتبط با رشته را گذرانده بودند.

ج) امکانات و تجهیزات رشته راهنمای گردشگری

به کارگیری امکانات و تجهیزات متناسب با محیط آموزشی همراه با تجهیزات نوین کارگاهی باعث افزایش انگیزه یادگیری هنرجویان خواهد شد. در همین خصوص، هنرآموزان اذعان داشتند که رشته راهنمای گردشگری مانند سایر رشته‌های کاردانش به کارگاه تخصصی مجهز به امکانات خاص این رشته با امکان تعامل و کارگروهی نیاز دارد (مصاحبه‌شونده شماره ۱۲). همچنین، دسترسی به امکانات فناوری

۱. تأمین نیروهای آموزشی هنرستان از طریق شرکت‌های وابسته.

اطلاعات و استفاده از سایت رایانه را از الزامات موردنیاز این رشته دانستند و معتقد بودند که استفاده از فناوری اطلاعات می‌تواند نقش بسیار مهمی در افزایش دانش و مهارت‌های موردنیاز هنرجویان این رشته ایفا کند (مصاحبه‌شونده شماره ۷). علاوه بر این، مجهز بودن هنرستان به کتابخانه حاوی کتاب‌های مرتبط و به‌روز این رشته را از امکانات و الزامات موردنیاز این رشته قلمداد کرده‌اند (مصاحبه‌شونده شماره ۴). از این رو، دیدگاه هنرآموزان در خصوص امکانات و تجهیزات رشته راهنمای گردشگری و میزان دسترسی به آن‌ها در پنج مقوله دسته‌بندی و در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: دیدگاه هنرآموزان (مدرسان) در خصوص امکانات و تجهیزات موردنیاز رشته راهنمای گردشگری

عدم دسترسی		دسترسی		درصد	فراوانی	مقوله
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی			
۳۸	۵	۸	۱	۴۶	۶	دسترسی به امکانات فناوری اطلاعات و سایت رایانه (۲ و ۵ و ۶ و ۷ و ۱۱ و ۱۳)
۲۳	۳	۱۵	۲	۳۸	۵	مجهز بودن کارگاه یا کلاس به تجهیزات موردنیاز این رشته (۱ و ۶ و ۹ و ۱۰ و ۱۳)
۲۳	۳	۸	۱	۳۱	۴	کارگاه اختصاصی گردشگری (۸ و ۹ و ۱۱ و ۱۲)
۰	۰	۲۳	۳	۲۳	۳	امکان تعامل و کار گروهی در کارگاه یا کلاس درس (۳ و ۴ و ۷)
۱۵	۲	۰	۰	۱۵	۲	کتابخانه مجهز به کتب به‌روز گردشگری (۴ و ۸)

رشته را انتخاب می‌کنند (مصاحبه‌شونده شماره ۷). بنابراین، اکثر مصاحبه‌شوندگان اذعان داشتند که ورودی‌های این رشته باید از طریق مصاحبه‌گزینش شوند (مصاحبه‌شوندگان شماره ۱-۲-۷-۸-۹). در این خصوص، ویژگی‌هایی که هنرآموزان رشته راهنمای گردشگری برای ورودی‌های این رشته از طریق مصاحبه برشمرده‌اند در سه مقوله دسته‌بندی و فراوانی و کدهای مربوط به آن‌ها در جدول ۶ آورده شده است.

د) ویژگی‌های ورودی‌های رشته راهنمای گردشگری

درخصوص ویژگی‌های ورودی‌ها، هنرآموزان به این مطلب مهم اشاره کردند که در حال حاضر در جامعه و در بین خانواده‌ها دیدگاه درستی درباره این رشته وجود ندارد. اکثر ورودی‌های این رشته از نظر علمی ضعیف هستند و بدون هدف و از سر ناچاری به دلیل نیابردن امتیاز رشته‌های دیگر این

جدول ۶: دیدگاه هنرآموزان (مدرسان) رشته راهنمای گردشگری در خصوص ویژگی‌های ورودی‌های این رشته

مقوله	کدها	فراوانی	درصد
توانمندی‌های شخصی	علاقه و انگیزه زیاد (۷ و ۵ و ۸ و ۱۲) هوش بالا (۱ و ۷ و ۸) فن بیان خوب (۹ و ۱۱) روابط اجتماعی قوی (۱ و ۹) اعتمادبه‌نفس بالا (۶ و ۱۰)	۱۳	۱۰۰
ویژگی‌های فیزیولوژیکی	برخورداری از سلامت جسمانی (۲ و ۴ و ۱۲) فعال و پرنرژی بودن (۱ و ۷ و ۹) داشتن ظاهر خوب و مناسب (۳ و ۵) برخورداری از سلامت روحی - روانی (۲ و ۱۰)	۱۰	۷۷
سطح علمی	زبان انگلیسی خوب (۲ و ۸ و ۱۳) اطلاعات عمومی خوب (۹ و ۱۰) آشنایی با فناوری اطلاعات (۱۳) زبان فارسی خوب (۱) جغرافیای خوب (۱۰)	۸	۶۱

سؤال دوم: از دیدگاه هنرجویان (فراگیران) و دانش‌آموختگان رشته راهنمای گردشگری شاخه کارندانش، تا چه حد درون‌داده‌های این رشته با رویکرد برنامه‌درسی پیامده‌محور منطبق است؟ برای پاسخ‌گویی به این سؤال، دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان رشته راهنمای گردشگری در خصوص

هریک از مؤلفه‌های درون‌داده‌ای این رشته و در قالب مؤلفه‌ای جداگانه با استفاده از ابزار پرسش‌نامه بررسی شد که یافته‌های حاصل از آن در دو بخش الف) آمار توصیفی و ب) آمار استنباطی ارائه می‌شود.

الف) آمار توصیفی

جدول ۷: نتایج آمار توصیفی مربوط به مؤلفه‌های درون‌داده‌ی برنامه‌درسی رشته راهنمای گردشگری

مؤلفه‌ها	هنرجویان		مدرسان		گویه‌ها
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
محتوای برنامه‌درسی رشته راهنمای گردشگری	۰/۷۴	۴/۱۱	۰/۹۱	۳/۸۱	(۱ و ۱) افزایش دانش شما درباره‌ی صنعت گردشگری
	۰/۹۶	۳/۵۹	۰/۹۲	۳/۲۸	(۲ و ۲) فراهم کردن شایستگی‌های موردنیاز در شما
	۰/۷۹	۴/۳۹	۱/۰۸	۴/۰۵	(۳ و ۳) ایجاد نگرش مثبت به این رشته در شما
	۰/۹۷	۴/۳۱	۱/۰۹	۴/۱۸	(۴ و ۴) ایجاد علاقه و انگیزه در شما
	۰/۹۵	۴/۱۹	۰/۹۸	۳/۶۱	(۵ و ۵) قابل فهم و درک بودن محتوا
	۱/۰۴	۳/۵۴	۰/۹۷	۳/۴۷	(۶ و ۶) کاربردی بودن و تناسب آن با نیازهای حرفه‌ای هنرجویان
	۰/۸۱	۳/۲۸	-	-	(۷) منطبق با انتظارات کارفرمایان این رشته
	۱/۱۶	۳/۷۶	-	-	(۸) مؤثر بودن درس کارورزی در یادگیری مهارت‌های شغلی
۰/۷۱	۴/۰۲	۰/۷۴	۳/۷۳	میانگین و انحراف معیار کل	

۱. عدد اول داخل پرانتز مربوط به شماره‌گویه‌های پرسش‌نامه‌ی هنرجویان و عدد دوم مربوط به شماره‌گویه‌های پرسش‌نامه‌ی دانش‌آموخته‌هاست.

مؤلفه‌ها	گویه‌ها	هنرجو		دانش آموخته	
		انحراف معیار	س.م.ا	انحراف معیار	س.م.ا
توانمندی‌های هنرآموزان	(۹و۷) بیان کردن اهداف برنامه درسی به صورت واضح	۳/۳۴	۱/۰۴	۴/۰۴	۰/۸۹
	(۸ و ۱۰) مسلط بودن به دانش و اطلاعات روز صنعت گردشگری	۳/۳۳	۱/۱۳	۳/۸۳	۱/۰۶
	(۱۱و۹) توانایی تدریس و آموزش مطالب درسی این رشته	۳/۳۱	۱/۱۸	۴/۰۴	۰/۹۹
	(۱۲و۱۰) آشنایی با نیازهای بازار کار این رشته	۳/۵۲	۱/۰۹	۳/۸۷	۱/۱۲
	(۱۳و۱۱) تقویت روحیه کارآفرینی و خوداشتغالی در هنرجویان	۳/۳۱	۱/۲۱	۳/۶۳	۱/۱۹
	(۱۴و۱۲) تسلط به زبان انگلیسی	۲/۸۷	۱/۱۴	۳/۲۰	۱/۱۴
	میانگین و انحراف معیار کل		۳/۲۸	۰/۸۸	۳/۷۷
امکانات و تجهیزات	(۱۳و۱۵) مجهز بودن هنرستان به امکانات و تجهیزات رشته	۲/۳۸	۱/۱۸	۲/۴۲	۱/۰۴
	(۱۶و۱۴) مجهز بودن کارگاه‌ها یا کلاس‌ها به فناوری اطلاعات	۲/۸۸	۱/۲۳	۲/۸۷	۱/۱۰
	(۱۷و۱۵) امکان استفاده از کارگاه‌های تخصصی موردنیاز رشته	۲/۹۱	۱/۳۲	۲/۵۷	۱/۱۶
	(۱۸و۱۶) امکان کار گروهی و تعامل با هم در فضای کارگاهی	۲/۲۵	۱/۱۳	۳/۳۷	۱/۳۴
میانگین و انحراف معیار کل		۲/۸۵	۱/۰۳	۲/۸۱	۱/۰۰
ویژگی‌های ورودی‌ها	(۱۷و۱۹) زمان ورود به این رشته تا چه حد با اهداف و انتظارات رشته راهنمای گردشگری آشنا بودید؟	۳/۱۵	۱/۱۵	۳/۳۹	۱/۱۷
	اید؟(۱۸و۲۰) تا چه حد از روی آگاهی و علاقه این رشته را انتخاب کرده اید؟ کرده	۳/۹۱	۱/۰۹	۳/۷۶	۱/۲۹
میانگین و انحراف معیار کل		۳/۵۳	۱/۰۰	۳/۵۷	۱/۰۹

گفتنی است که، در مؤلفه مربوط به ویژگی‌های ورودی‌های رشته راهنمای گردشگری، دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان در دو بخش سؤالات طیف لیکرت و سؤالات چندگزینه‌ای بررسی شده است که یافته‌های حاصل از سؤالات طیف لیکرت در جدول ۷ ارائه شد و یافته‌های حاصل از سؤالات چندگزینه‌ای در جدول ۸ ارائه می‌شود.

مطابق یافته‌های جدول ۷، نتایج دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان رشته راهنمای گردشگری درخصوص مؤلفه‌های دروندادی در برنامه درسی این رشته حاکی از آن است که، در هر دو بخش هنرجو و دانش‌آموخته، بیشترین میانگین مربوط به مؤلفه محتوای برنامه درسی و کمترین میانگین مربوط به مؤلفه امکانات و تجهیزات است.

جدول ۸: توزیع فراوانی نمونه آماری براساس ویژگی‌های ورودی در زمان ورود به رشته

سؤال	گزینه	هنرجو		دانش‌آموخته	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
معدل زمان ورود به رشته	بین ۱۰ تا ۱۳/۹۹ (متوسط)	۰/۸	۱ نفر	۵/۶	۳ نفر
	بین ۱۴ تا ۱۵/۹۹ (خوب)	۱۱/۷	۱۴ نفر	۱۳	۷ نفر
	بین ۱۶ تا ۱۷/۹۹ (بسیار خوب)	۴۵/۸	۵۵ نفر	۵۰	۲۷ نفر
	بین ۱۸ تا ۲۰ (عالی)	۴۱/۷	۵۰ نفر	۱۳/۵	۱۷ نفر
نوع ورود به رشته (۲۰ و ۲۲)	آزمون	۸/۳	۱۰ نفر	۱۴/۸	۸ نفر
	مصاحبه	۱۷/۵	۲۱ نفر	۲۷/۸	۱۵ نفر
	شرط معدل	۱۵/۸	۱۹ نفر	۱۸/۵	۱۰ نفر
	هدایت تحصیلی	۲۰/۸	۲۵ نفر	۳۸/۹	۲۱ نفر
	ترکیب این موارد	۳۷/۵	۴۵ نفر	۱۴/۸	۸ نفر
	ورود به بازار کار	۵۷/۵	۶۹ نفر	۵۳/۷	۲۹ نفر
هدف از ورود به رشته (۲۱ و ۲۳)	ادامه تحصیل در این رشته	۳۵	۴۲ نفر	۳۵/۲	۱۹ نفر
	گرفتن دیپلم	۷/۵	۹ نفر	۱۱/۱	۶ نفر
	ضعیف	۲۳/۳	۲۸ نفر	۲۰/۴	۱۱ نفر
سطح زبان انگلیسی (۲۲ و ۲۴)	متوسط	۴۴/۲	۵۳ نفر	۵۰	۲۷ نفر
	خوب	۳۲/۵	۳۹ نفر	۲۹/۶	۱۶ نفر
	مجموع	۱۰۰	۱۲۰	۱۰۰	۵۴

با توجه به یافته‌های جدول ۸، در هر دو گروه، بیشترین فراوانی در بخش معدل به افراد دارای معدل ۱۶ تا ۱۷/۹۹، در بخش نوع ورود به رشته به ترکیب روش‌ها، در بخش هدف از ورود به رشته به ورود به بازار کار و در بخش سطح زبان انگلیسی به گزینه متوسط مربوط است.

ب) آمار استنباطی
در این بخش، با توجه به داده‌های حاصل از

**جدول ۹: آزمون تی تک نمونه‌ای، بررسی وضعیت موجود درون‌دادهای رشته راهنمای گردشگری
براساس دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان**

نتیجه ارزیابی		میانگین = ۳/۵						مؤلفه‌ها
دانش آموخته	هنرجو	دانش‌آموخته			هنرجو			
		Sig	t	میانگین	Sig	T	میانگین	
مطلوب	مطلوب	۰/۰۰۰	۵/۳۶	۴/۰۲	۰/۰۰۱	۳/۴۲	۳/۷۳	محتوای برنامه درسی
مطلوب	نامطلوب	۰/۰۲۸	۲/۲۶	۳/۷۷	۰/۰۰۷	-۲/۷۶	۳/۲۸	ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان
نامطلوب	نامطلوب	۰/۰۰۰	-۵/۰۵	۲/۸۱	۰/۰۰۰	-۶/۸۷	۲/۸۵	امکانات و تجهیزات
متوسط	متوسط	۰/۶۱۹	۰/۵۰۰	۳/۵۷	۰/۷۸۶	۰/۲۷۲	۳/۵۳	ویژگی‌های ورودی‌ها

شده است که معادل این نمره در طیف لیکرت ۳/۵ است). از طرفی، از دیدگاه دانش‌آموختگان، محتوای برنامه درسی و ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان مطلوب، امکانات و تجهیزات نامطلوب و ویژگی‌های ورودی‌ها متوسط ارزیابی شده است.

سؤال سوم: آیا بین دیدگاه هنرجویان (فراگیران) و دانش‌آموختگان رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش درخصوص درون‌دادهای این رشته، براساس رویکرد برنامه‌ریزی درسی پیامدمحور، تفاوت معناداری وجود دارد؟

یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که، با توجه به میانگین‌ها، مقادیر تی و سطوح معناداری محاسبه‌شده در هریک از مؤلفه‌ها و مقایسه آن با میانگین فرضی ۳/۵، از دیدگاه هنرجویان، محتوای برنامه درسی مطلوب، ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان و امکانات و تجهیزات نامطلوب و ویژگی‌های ورودی‌ها در سطح متوسط ارزیابی شده است (گفتنی است در این پژوهش، با مشورت و تأیید چند تن از متخصصان برنامه‌ریزی درسی، نمره مطلوب برای تمامی مؤلفه‌های دروندادی، ۱۴ از ۲۰ در نظر گرفته

**جدول ۱۰: نتایج آزمون تی مستقل، مقایسه میانگین درون‌دادهای رشته راهنمای گردشگری
براساس وضعیت تحصیلی (هنرجو و دانش‌آموخته)**

مؤلفه	وضعیت تحصیلی	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	درجه آزادی	آماره تی	سطح معناداری
محتوای برنامه درسی	هنرجو	۳/۷۳	۰/۷۴	-۰/۲۹	۱۷۲	-۲/۴۲۸	۰/۰۱۶
	دانش‌آموخته	۴/۰۲	۰/۷۱				
ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان	هنرجو	۳/۲۸	۰/۸۸	-۰/۴۹	۱۷۲	-۳/۴۰۴	۰/۰۰۱
	دانش‌آموخته	۳/۷۷	۰/۸۷				
امکانات و تجهیزات	هنرجو	۲/۸۵	۱/۰۳	۰/۰۴	۱۷۲	۰/۲۵۰	۰/۸۰۳
	دانش‌آموخته	۲/۸۱	۱/۰۰				
ویژگی‌های ورودی‌ها	هنرجو	۳/۵۲	۱/۰۰	-۰/۰۵	۱۷۲	-۰/۲۹۰	۰/۷۷۲
	دانش‌آموخته	۳/۵۷	۱/۰۹				

راهنمایان گردشگری ایران را از نظر کاربردی بودن، به‌روز بودن و انطباق با نیازهای صنعت در سطح متوسط روبه بالا ارزیابی می‌کند، ناهمخوان است.

طبق اظهارنظر هنرآموزان و شواهد موجود درخصوص ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان، چنین استنباط می‌شود که ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان از حیث مدرک و رشته تحصیلی در وضعیت مطلوبی است؛ زیرا اکثر افراد کارشناسی ارشد هستند و، با توجه به بین‌رشته‌ای بودن گردشگری، مدارک مرتبطی دارند. درعین حال، از حیث ارتباط با دنیای کار و گذراندن دوره‌های مرتبط، با توجه به این‌که اکثراً تجربه کار چندانی در این صنعت ندارند و دوره‌های تخصصی مربوطه را نگذرانده‌اند، در وضعیت مطلوبی نیستند. از طرفی، هنرجویان توانمندی‌های هنرآموزان را نامطلوب و دانش‌آموختگان مطلوب ارزیابی کرده‌اند. از تبیین نتایج این بخش چنین استنباط می‌شود که هنرآموزان در بحث تسلط به زبان انگلیسی و توانایی تدریس مطالب آموزشی قوی نیستند که این می‌تواند به دلیل نگذراندن دوره‌های تخصصی و آموزشی مربوطه و توجه نداشتن آموزش و پرورش به دوره‌های بازآموزی و توانمندسازی هنرآموزان باشد.

همخوان با این بخش از پژوهش، تنگ و همکاران (Teng et al., 2013)، در پژوهشی که به ارزیابی برنامه‌های درسی تقریح، گردشگری و مهمان‌داری دانشگاه‌های تایوان پرداخته‌اند، به کمبود کادر آموزشی واجد شرایط اشاره کرده و بیان داشته‌اند که این افراد به آماده‌سازی و آموزش‌های لازم برای توسعه حرفه‌ای نیاز دارند.

درخصوص امکانات و تجهیزات موردنیاز این رشته، به نظر می‌رسد رشته راهنمای گردشگری مانند سایر رشته‌های کاردانش به کارگاه مجزا و مجهز به لوازم و امکانات مناسب نیاز دارد. همچنین، استفاده از فناوری‌های به‌روز از جمله امکاناتی است که برای پیامدمحور بودن این رشته نیاز است. درمجموع، طبق نظر هنرآموزان، هنرجویان و دانش‌آموختگان، امکانات و تجهیزات این رشته نامطلوب ارزیابی شده است. از تبیین نتایج این بخش چنین برداشت می‌شود که احتمالاً هنرستان‌ها این رشته را رشته‌ای تفتنی در نظر می‌گیرند که به امکانات اندکی نیاز دارد و امکانات خاص این رشته در اغلب موارد در هنرستان‌ها در دسترس نیست. یا اگر هست به‌روز و مطابق با تغییرات جدید نیست. نتایج این بخش با پژوهش حاجی تبار فیروزجایی و همکاران (Hajitabar Firouzjaee, 2020)، که عنصر

همان‌گونه که در جدول ۱۰ ملاحظه می‌شود، درخصوص محتوای برنامه درسی و ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان، آماره تی از مقدار $1/96$ بزرگ‌تر و سطح معناداری از $0/05$ کوچک‌تر است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بین دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان درخصوص محتوای برنامه درسی و ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان رشته راهنمای گردشگری تفاوت معناداری وجود دارد، به طوری که دانش‌آموختگان محتوای برنامه درسی و توانمندی‌های هنرآموزان را مطلوب‌تر از هنرجویان ارزیابی کرده‌اند ($p \leq 0/05$, $t \geq 1/96$). این در حالی است که درخصوص امکانات و تجهیزات و ویژگی‌های ورودی‌ها تفاوت معناداری بین دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان مشاهده نشده است ($p > 0/05$, $t < 1/96$).

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی پیامدمحور بودن دروندادها در برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش انجام شد. در این خصوص، پیامدمحور بودن مؤلفه‌های دروندادی برنامه درسی این رشته از دیدگاه هنرآموزان، هنرجویان و دانش‌آموختگان بررسی شد که نتایج آن در این بخش ارائه می‌شود.

بررسی دیدگاه هنرآموزان درخصوص محتوای برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری نشان داد که محتوای برنامه درسی فعلی با نیازهای بازار کار و صنعت گردشگری منطبق نیست. از تبیین مباحث مطرح‌شده چنین برداشت می‌شود که، اگرچه محتوای موجود هنرجویان را با الزامات رشته و اصول اولیه آن آشنا می‌سازد، به دلیل کم‌توجهی به ضرورت محتوای مدون، جامع و کاملی که با آخرین تغییرات صنعت گردشگری منطبق باشد و بتواند نیازهای بازار کار این رشته را دربرگیرد، محتوای موجود مطلوب نیست و نیاز به بازنگری و ویرایش دارد. از طرفی، هنرجویان و دانش‌آموختگان محتوای برنامه درسی این رشته را مطلوب ارزیابی کرده‌اند که، به‌زعم پژوهشگر، اختلاف دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان با هنرآموزان می‌تواند به دلیل دیدگاه و نگاه تخصصی هنرآموزان به محتوا باشد.

نتایج این بخش با پژوهش ساعی همدانی (Saei Hamedani, 2012)، که محتوای برنامه درسی راهنمایان گردشگری را به دلیل به‌روز نبودن به بازنگری و ویرایش نیازمند می‌داند، همخوان و با پژوهش حسینی (Hosseini, 2016)، که محتوای برنامه‌های درسی

مواد و منابع برنامه درسی ارشد گردشگری از دیدگاه دانشجویان این رشته را در سطح پایین ارزیابی می‌کند، همخوان است و با پژوهش محمود (Mahmoud, 2014)، که امکانات برنامه آموزش گردشگری و مهمان‌داری دانشگاه اردن را به دلیل به کارگیری وسایل و تجهیزات مورد نیاز و استفاده از خدمات کارگاهی و ابزارهای مورد نیاز در سطح مطلوبی ارزیابی کرده است، ناهمخوان است. در رشته‌های هنرستانی نیاز است که ورودی‌های هر رشته، برای دستیابی به پیامدهای مورد انتظار و موفقیت در آن رشته، ویژگی‌ها و توانمندی‌های خاصی داشته باشند. از این رو، هنرآموزان به گزینش ورودی‌های این رشته از طریق مصاحبه و طبق معیارهای مشخص (توانمندی‌های شخصی، ویژگی‌های فیزیولوژیکی و سطح علمی) اعتقاد دارند. به نظر می‌رسد در حال حاضر چنین گزینشی در هنرستان‌ها انجام نمی‌شود. از این رو، طبق دیدگاه هنرآموزان، ویژگی‌های ورودی‌های این رشته مطابق با پیامدهای مورد انتظار نیست و، طبق دیدگاه هنرجویان و دانش‌آموختگان، ویژگی‌های ورودی‌ها در سطح متوسطی قرار دارد. پژوهش شن و همکاران (Shen et al., 2015)، که یکی از دلایل عملکرد نامطلوب دانشجویان رشته گردشگری و مهمان‌داری دانشکده حرفه‌ای چین را در نادیده گرفتن شرط ورود ویژه برای متقاضیان این رشته و گزینش نشدن آن‌ها عنوان کرده است، با این بخش همخوان است.

نتیجه‌گیری

با توجه به مطالب مذکور و جمع‌بندی یافته‌های حاصل از بخش کیفی و کمی پژوهش، چنین استنباط می‌شود که درونداد برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری شاخه کاردانش در مؤلفه ویژگی‌ها و توانمندی‌های هنرآموزان در حد متوسط پیامدمحور است و در سایر مؤلفه‌ها پیامدمحور نیست. از این رو، برای حرکت به سمت اهداف و پیامدهای مورد انتظار، پیشنهادها کاربردی زیر ارائه می‌شود:

پیشنهادها کاربردی در خصوص محتوای

برنامه درسی رشته

- تشکیل کارگروهی متشکل از متخصصان برنامه درسی، استادان دانشگاه، متخصصان گردشگری، کارشناسان میراث فرهنگی، کارفرمایان و هنرآموزان این رشته برای بازبینی محتوا، به‌روزرسانی آن و در نهایت تدوین محتوایی جامع و کامل.

- توجه برنامه‌ریزان و مسئولان ذی‌ربط به محتوای مغفول رشته: با توجه به اساسنامه فدراسیون جهانی راهنمای گردشگری در خصوص شایستگی‌های مورد نیاز راهنمای گردشگری و تطبیق محتوای آموزشی این رشته در ایران با کشورهای مورد بررسی (جدول ۱) و همچنین بررسی دیدگاه هنرآموزان این رشته در خصوص محتوای مغفول (جدول ۴)، محتوای پیشنهادی مطابق جدول ۱۱ ارائه می‌شود.

جدول ۱۱: محتوای پیشنهادی برای ارائه در برنامه درسی رشته راهنمای گردشگری

مؤلفه	محتوای پیشنهادی
مهارت‌های عملی	زبان تخصصی انگلیسی - زبان خارجی دوم و سوم - عکاسی - سخنوری و فن بیان - آشنایی با نحوه برگزاری جلسات، کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌ها - برگزاری سمینارهای گردشگری - آشنایی با نحوه کار در آژانس‌های مسافرتی و روش‌های سازمان‌دهی تور - راهنمای گردشگری مذهبی - راهنمایی افراد با نیازهای خاص - برگزاری گردش‌های علمی.
دانش کاربردی	گردشگری مسئولانه - توسعه پایدار محیط زیست - قوانین مربوط به گمرک در داخل و خارج کشور - سیاست‌های گردشگری و ارتقای بین‌المللی.
مطالعات فرهنگی	روان‌شناسی و جامعه‌شناسی گردشگری - رسیدگی به اختلافات بین فرهنگی - علوم و ارتباطات رفتاری (مهارت‌های اجتماعی) - توجه به بایدها و نبایدهای اجتماعی و فرهنگی - روابط انسانی در گردشگری.
مطالعات کسب و کار	آشنایی با امور مالی و نحوه سرمایه‌گذاری - آشنایی با انواع ریسک‌ها و کنترل و ارزیابی آن - تجارت و فروش - ارتباط آژانس‌های مسافرتی، شرکت‌های تورگردانی و راهنماهای گردشگری - اقتصاد و بازاریابی گردشگری - برنامه‌ریزی و فروش تور - رزرواسیون بلیت و بیمه مسافرتی - برنامه‌های اقامت و غذا.
اصول تفسیر میراث فرهنگی و طبیعی	ایجاد جرقه فکری - تفسیر در عصر اطلاعات - اهمیت داستان‌سرایی - ایجاد انگیزه - تفسیر کل‌گرایانه - تفسیر برای همه رده‌های سنی - بازآفرینی گذشته - تجهیزات فناوری پیشرفته - شیوه فنی مقدم بر هنر - تفسیرنویسی - جلب حمایت مالی و ایجاد زمینه‌های همکاری - تفسیر زیبایی - توسعه تجارب بهینه - عشق.

- برگزاری کارگاه‌های بازآموزی برای هنرآموزان برای بالا بردن سطح علمی، به‌روزرسانی اطلاعات و آشنایی با آخرین تغییرات صنعت گردشگری.

منابع فارسی که معادل لاتین آن‌ها در فهرست منابع آمده است:

ایزدی، صمد، میرعرب‌رضی، رضا و احمدی جویباری، مریم (۱۳۹۹). تعیین کیفیت درونی و بیرونی برنامه درسی آموزش هتل‌داری براساس عناصر نه‌گانه فرانسوی کلایسن. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۳(۳)، ۶۷-۸۱.

بازرگان، عباس (۱۳۹۷). ارزشیابی آموزشی: مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی. تهران: سمت.

حاجی تبار فیروزجایی، محسن، میرعرب‌رضی، رضا، رنجبر، حمیدرضا و زال، محمدحسن (۱۳۹۸). ارزیابی کیفیت برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد گردشگری گرایش برنامه‌ریزی توسعه از دیدگاه ذی‌نفعان. دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۰(۲۰)، ۱۶۱-۱۸۵.

حسینی، سیدصادق (۱۳۹۴). ارزیابی وضعیت آموزش راهنمایان گردشگری در ایران با رویکرد ارائه الگوی آموزشی در سطح دانشگاهی. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۹(۲۸)، ۱۱۵-۱۴۴.

دفتر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش وزارت آموزش‌وپرورش، رشته راهنمای گردشگری. بازتابی ۱۷ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ از سایت <http://tve.medu.ir>

رسول‌زاده اقدم، صمد، میرمحمدتبار، سیداحمد، عدلی‌پور، صمد و زینی‌وند، یوسف (۱۳۹۵). فرصت‌ها و محدودیت‌های صنعت گردشگری در ایران. مطالعات جامعه‌شناسی، ۹(۳۰)، ۶۳-۸۰.

ساعی همدانی، صدف (۱۳۹۱). ارزشیابی اثربخشی برنامه درسی راهنمایان گردشگری از دیدگاه فراگیران (مطالعه موردی شهر تهران). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.

سیف، علی اکبر (۱۳۹۵). اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی. تهران: دوران.

- با توجه به دانشی و مهارتی بودن رشته راهنمای گردشگری، ضرورت توجه به رعایت اصل تعادل در محتوا بین مباحث نظری و عملی و توجه خاص به دروس عملی و کاربردی.

- توجه بیشتر به کاربرد زبان انگلیسی در امر آموزش و تعامل هنرآموزان با هنجویان از طریق این زبان در کلاس درس برای توسعه مهارت‌های ارتباطی آن‌ها.

پیشنهاد‌های کاربردی درخصوص امکانات و تجهیزات رشته

- ایجاد کارگاه اختصاصی گردشگری در هنرستان‌ها مجهز به تجهیزات و لوازم به‌روز و موردنیاز این رشته و دارای فضای کافی برای تعامل و کار گروهی.

- مجهز کردن هنرستان‌ها به فناوری‌های روز و موردنیاز این رشته از جمله سایت رایانه، اینترنت پرسرعت، دیتاشو، ال‌سی‌دی‌های مناسب برای پخش و نمایش فیلم.

- تجهیز کتابخانه هنرستان به کتاب‌های به‌روز و مفید در زمینه گردشگری و مهمان‌داری و فیلم‌های مناسب برای استفاده در تدریس هنرآموزان.

- توسعه دهکده‌های گردشگری موجود در کشور و ایجاد مکان‌هایی در آن‌ها از قبیل باجه‌های فروش بلیت، موزه‌ها و امکانات تفریحی با رویکرد اجرای مهارت‌های عملی هنجویان.

پیشنهاد‌های کاربردی درخصوص توسعه منابع انسانی

- اقدام هنرستان‌ها به‌منظور گزینش ورودی‌های این رشته از طریق مصاحبه و طبق شاخص‌ها و معیارهای مشخص (جدول ۶).

- گزینش و جذب هنرآموزان متخصص با مدرک تحصیلی مرتبط، دارای سابقه تدریس در این رشته، مسلط به زبان انگلیسی و دارای تجربه کار در صنعت گردشگری.

- برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی با این صنعت برای هنرآموزان از طریق دعوت از کارفرمایان و افراد متخصص در حوزه گردشگری.

- Bazargan, A. (2018). *Educational Evaluation*. Tehran: SAMT. [In Persian]
- Buba, E. E. (2014). An Evaluation of Tourism Education in Nigeria's Higher Institutions. *International Journal of Social and Business Sciences*, 8(10), 3441-3447. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1132483>
- Cedefop (2012). Curriculum reform in Europe The impact of learning outcomes. Luxembourg. Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-896-1153-4, ISSN 1831-5860. https://www.cedefop.europa.eu/files/5529_en.pdf
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2016). *Mixed Methods Research*, Translated by Alireza Kiamanesh and Javid Sarai (2015). Tehran: Ayizh. [In Persian]
- Hadi, M. (2021). Tourist Guides in Lombok: Responsibilities, Future Career, Education, Need Assessment, and Recommendations for Future Research. *PENAOQ: Jurnal Sastra, Budaya Dan Pariwisata*, 2(1), 15-21. <https://doi.org/10.51673/penaoq.v2i1.272>
- Hajitabar Firouzjaee, M., Ranjbar, H., & Zal, M. (2020). Evaluation of the quality of the curriculum of the master's degree in tourism The trend of development planning from the perspective of stakeholders. *Journal of higher education curriculum studies*, 10(20), 161-185. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.25382241.1398.10.20.8.8> [In Persian]
- Hosseini, S. (2016). Evaluating the Training Condition of Tour Guides in Iran Focusing the Proposal of an Educational Model at University Level. *Tourism Management Studies*, 9(28), 115-144. https://tms.atu.ac.ir/article_2431.html [In Persian]
- صدری، عباس (۱۳۹۴). کاردانش. دانشنامه برنامه درسی، محور ۶. اجرای برنامه درسی www.daneshnamehicsa.ir.
- کرامتی، محمدرضا (۱۳۹۲). ارزیابی برنامه درسی (بانگاه راهبردی). تهران: رشد.
- کرسول، جان دبلیو و پلانوکلاک، ویکی (۱۳۹۴). روش های پژوهش ترکیبی، ترجمه علیرضا کیامنش و جاوید سرایی. تهران: آییژ.
- کیامنش، علیرضا (۱۳۹۲). الگوی ارزشیابی سیپ (CIIP). دانشنامه ایرانی برنامه درسی، محور ۷ www.daneshnamehicsa.ir.
- محمدی، رضا، فتح آبادی، جلیل، یادگارزاده، غلامرضا، میرزامحمدی، محمدحسن و پرنده، کوروش (۱۳۹۱). ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی: مفاهیم، اصول، روش ها، معیارها. تهران: سازمان سنجش آموزش کشور.
- معروفی، یحیی (۱۳۹۶). مراحل ارزشیابی برنامه درسی. دانشنامه ایرانی برنامه درسی، محور ۷ www.daneshnamehicsa.ir.
- یونسکو، گروه مشاوران (۱۳۹۸). فرایند برنامه ریزی آموزشی. ترجمه فریده مشایخ. تهران: انتشارات مدرسه.
- Avcikurt, C., Alper, B., & Geyik, S. (2009). Education and training of tourist guides in Turkey. *Management and Education*, 5(1), 57-63. https://www.researchgate.net/publication/326127117_EDUCATION_AND_TRAINING_OF_TOURIST_GUIDES_IN_TURKEY
- Bahcelerli, N. M., & Sucuoglu, E. (2015). Undergraduate Tourism Students' Opinions Regarding the Work Conditions in the Tourism Industry. *Procedia Economics and Finance*, 26, 1130-1135. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00941-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00941-7)

- Mahmoud, R. M. (2014). Evaluation of Practical Courses from the Perspective of Students of Faculty of Tourism and Hospitality in the University of Jordan, Aqaba Branch. *Journal of Management Research*, 6(2), 162-176. <https://doi.org/10.5296/jmr.v6i2.5189>
- Marufi, Y. (2017). Curriculum evaluation steps. *Iranian Encyclopedia of Curriculum, Axis 7 Evaluation*. www.daneshnamehicsa.ir [In Persian]
- Mcneil, J. D. (2014). *Contemporary curriculum: in thought and action*. United States: John Wiley & Sons.
- Min, J. (2014). The Relationships Between Emotional Intelligence, Job Stress, and Quality of Life Among Tour Guides. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(10), 1170-1190. <https://doi.org/10.1080/10941665.2013.839459>
- Mohammadi, R., Fathabadi, J., Yadegarzadeh, G., Mirza Mohammadi, M. H., & Parand, K. (2012). *Quality evaluation in higher education: concepts, principles, methods, criteria*. Tehran: National Organization of Educational Testing. [In Persian]
- Office of Vocational & Technical-Vocational Education of the Ministry of Education, Tour Guide field, Retrieved on May 6, 2016 from <http://tve.medu.ir> [In Persian]
- Paksoy, P. (2014). European Union Education Goals & the Compatibility of Turkish Tourism Education. *International Journal of Education and Social Science*, 1(3), 127-139. <http://www.ijessnet.com/uploads/volumes/1598609034.pdf>
- Hrubcova, G., Loster, T., & Obergruber, P. (2016). The Economic Effects of Tourism in the Group of the Least Developed Countries. *Procedia Economics and Finance*, 39, 476-481. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(16\)30351-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(16)30351-3)
- Izadi, S., Mir Arab Razi, R., Ahmadi juybari, M. (2020). Determining the Internal and External Quality of Hospitality Training Curriculum Based on the Nine Elements of the Francis Klein Pattern. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(34), 67-81. <https://dx.doi.org/10.22080/jtpd.2020.17833.3192> [In Persian]
- Keramati, M. R. (2013). *Curriculum evaluation*. Tehran: Roshd. [In Persian]
- Kiamanesh, A. (2013). CIIP Evaluation Pattern (CIIP). *Iranian Encyclopedia of Curriculum, Axis 7 Evaluation*. www.daneshnamehicsa.ir [In Persian]
- Krlar-Can, B., Ertaş, M., & Kozak, M. (2021). Understanding the philosophy of tourism education: A perspective study in Turkey. *International Journal of Tourism Research*, 23(6), 1112-1125. <https://doi.org/10.1002/jtr.2472>
- Kusumawathie, P. H., Mohamad, N., & Azam, F. (2017). Application of outcome based curriculum design strategy as an effective mechanism for secondary schools. *European Journal of Special Education Research*, 2(6), 22-42. <https://doi.org/10.5281/zenodo.852534>
- Lovrentjev, S. (2015). Education of Tourist Guides: Case of Croatia. *Procedia Economics and Finance*, 23, 555-562. [http://doi.org/10.1016/s2212-5671\(15\)00538-9](http://doi.org/10.1016/s2212-5671(15)00538-9)

- Journal of Marketing Studies*, 7(3), 12-18. <https://doi.org/10.5539/ijms.v7n3p12>
- Taleghani, G. R., Ghafary, A., Asgharpour, S. E., & Bekiai, M. (2014). An Investigation of the Barriers Related to Tourism Industry Development in Iran. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 120, 772-778. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.161>
- Teng, C. C., Horng, J. S., & Baum, T. (2013). Academic perceptions of quality and quality assurance in undergraduate hospitality, tourism and leisure programmes: A comparison of UK and Taiwanese programmes. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 13, 233-243. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2012.06.002>
- Ting-Yuan, C., Shiann-Far, K., & Ding-Bang, L. (2012). The innovative service model: A study on tour guide service design in Taiwan by ICT application. *Academic Research International*, 2(1), 192-198. [http://www.savap.org.pk/journals/ARInt./Vol.2\(1\)/2012\(2.1-24\).pdf](http://www.savap.org.pk/journals/ARInt./Vol.2(1)/2012(2.1-24).pdf)
- Unesco, Advisory Group (2019). *Educational planning process*. Translated by Farideh Mashayekh. Tehran: Madreseh. [In Persian]
- Weiler, B. & Black, R. (2015). *Tour Guiding Research: Insights, Issues and Implications*. Channel View Publications.
- World Federation of Tourist Guide Association (May 13, 2020). What is a tourist guide? <http://wftga.org>
- Rasoulzadeh Aghdam, S., Mirmohammadtabar, ur, S., & Zeynivand, Y. (2016). Opportunities and Limitations of Tourism Industry in Iran. *Sociological studies*, 9(30), 63-80. http://jss.iaut.ac.ir/article_525723.html?lang=fa [In Persian]
- Sadri, A. (2015). Technical-Vocational Education. *Curriculum encyclopedia, axis 6, curriculum implementation*. www.daneshnamehicsa.ir [In Persian]
- Saei Hamedani, S. (2012). *Evaluating the effectiveness of the tourist guide curriculum from the perspective of learners: A case study of Tehran*. Master Thesis, Shiraz University. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/5965b8ab5ac7dac7f5db788cf10d00f4> [In Persian]
- Saif, A. A. (2015). Educational measurement, assessment and evaluation. *Seventh Edition. Tehran: Dooran*. [In Persian]
- Samarathunga, W., & Jayathilake, B. (2018). Assessment of Regional Tour Guide Training Programmes in Sri Lanka: Towards Promoting Tourism Education. *SEUSL Journal of Marketing*, 3(1), 9-17. <https://www.seu.ac.lk/seusl/jm/volume3no2.php>
- Sercek, G., & Oral, B. (2016). Evaluating associate degree tourism curriculum according to the CIPP model. *Journal of Tourism Theory and Research*, 2(1), 1-18. <https://doi.org/10.24288/jttr.202831>
- Shen, H., Luo, J. M., & Lam, C. F. (2015). Evaluating the Quality of Hospitality and Tourism Education in Vocational Institute in China. *International*